

Gomul heimarád - nýggj útgáva

Nú heilsuverkið skal spara, er vert at ogna sær gomlu føroysku heimaráðini.

Føroya Fróðskaparfelag gevur út aftur «Gomul føroysk heimarád» eftir R. K. Rasmussen, doktara, í týðing Jóhannesar av Skarði. Bókin er endurprentað sum heilsan frá Føroya Fróðskaparfelag til Fróðskaparsetur Føroya á 25 ára degnum 20. mai 1990. Gomul føroysk heimarád komu út sum triðja supplementum til Fróðskaparritið í 1959, og bókin hevur verið útseld í mong ár. Nýggja útgávan er ljósprent — bert permur er ein onnur. Hana hevur Bárður Jákupsson teknað. Bókin er 150 síður og fæst í bókabúðum fyri 150 kr.

Heilsubót úr náttúruni

Í gomlu føroysku heimaráðunum hava planturnar størsta týðningin, men fólk hava eisini leitað sær hjálp frá súgdjörum, fiski, fugli, skeljadjörum, møkkum og skordýrum. Eins og í øðrum londum hevur nakað av patrúgv verið bundin til tey ymisku ráðini.

Heimaráðini verða eisini kalað bøndaráð. Ofta leitaðu fólk til bøndurnar, tí teir høvdu mestan kunnsleika og mestu upplýsing í bygdini. Heilt at okkara døgum hevur verið síður í bygðum, sum eru langt á vleið frá lækna, at biðja bónda taka støðu til, um boð skuldu sendast eftir lækna. Aðrir menn fingust eisini við hetta, t.d. prestur ella sýslumaður, og í einari bygð var jarnsmiðurin tann, ið tey høvdu mesta álit á. Parturin hjá konufólkinum lá tó ikki eftir, og nógvar av tilfarinum í bókinu hava tey greitt frá. Tá talan var um at skera, gjørdum menninir tað. Bæði kvinnur og menn vóru um tað «medicinska», og sjálv sjúkraróktin fall konufólkinum í lut, verður m.a. sagt í innganginum.

Nógv ráðini eru av gomul. Ikki fá teirra eru eftir øllum líkindum komnir higar við fyrstu íbúgvum landsins, og summi hita vit aftur í griksku og rómversku forneldini. Onnur eru komnir so við og við, og mong teirra uttan iva fyri mongum hundráðum síðan. Einstøk

kunnu ætlast at vera framkomnir her í Føroyum, sigur dr. Rasmussen í bókini.

Mætasta verkið

Flestu heimaráðini skrivaði R. K. Rasmussen upp tey 32 árin, hann var lækni á Eiði. Sjálvur mundi dr. Rasmussen meta Gomul føroysk heimarád sum mætasta verk sitt. Í útlondum er hann tó mest kendur fyri lut sín í at avdúka upprunin at náttasjúkunum, sum gav honum heiðursdoktoraraheiti við lærda háskúlan í Keypmannahavn.

Rasmus Kristen Rasmussen varð borin í heim í Pedholt sunnan fyri Árhús. 33 ára gamal var hann í 1920 settur í starv í Eiðis læknadomi. Hann legði stóran dent á at bota heilsulugu umstøðurnar

millum fólk, og hann skrivaði nógvar týðandi ritgerðir um læknisindalig evni. «Sjálðan man eitt læknadomi hava verið so kannað og troyst út í æsir sum hansara», sigur H. D. Joensen, fyrrv. landslækni.

Dr. Rasmussen hevði miklanhuga fyri føroyskari fólkamentan og siðsøgu. Íðin savnaði hann bæði lutir og frásagnir av manna munni. Hann var millum teirra sum stovnaðu Føroya Fróðskaparfelag. R. K. Rasmussen andaðist í 1961. Um mongu ár síni í Føroyum segði hann einaferð: «Ongantið hevði eg hugsað mær at hvið kundi vera so eydnuríkt. Mær er tað, sum kom eg higar í fyrradagin, so skjótt er tíðin runnin, og so gott havi eg havt tað. Eitt frálíkt fólk at búgva hjá.»

Við rattið er tað tú, sum setir ferðmarkið!

HÓVLIGA

Sýnishefti til orðabók

Nú Fróðskaparsetur Føroya verður 25 ár, hevur Føroyamálsdeildin nýtt høvi til at lata úr hondum sýnishefti til orðabók, sum væntandi verður liðug um trý ella fyra ár.

Nýggja orðabókin verður føroysk og bert føroysk. Tað er soleiðis at skilja, at føroysku orðini ikki verða umsett og lýst á fremmandum máli, men á móðurmálinum. Eimálsorðabækur eru sjálvsagdar í øðrum londum, og tá tann føroyska er komin, verður í minni mun neyðugt at fara í onnur mál at leita eftir lýsingum til føroysk orð og orðafelli.

Orðabókin verður eisini nýggj á annan hátt. Hetta er fyrstu ferð at teldutøkni verður nýtt í føroyskari orðabókagerð. Teldudeildin á Fróðskaparsetrinum hevur evnað til serligt telduforrit til orðagreinirnar. Ritstjórnarforritið lættir ikki bert um sjálvt innskrivingararbeiðið. Fyrirumurin er, at nýtt útgávur verða lættari at endurskoða og dagføra. Átlanin er eisini at brúka telduforritið í øðrum orðabókutgávum, m.a. í nýggjari útgávu av donsku-føroysku orðabókini, sum nú verður fyririkað í samstarvi við Málsstovn Fróðskaparfelags og Føroysku málnevndina.

Komið við ráðum

Støðið undir orðabókararbeiðinum er stóra

orðasavnið á Føroyamálsdeildini, sum Chr. Matras professari stovnaði og hevði við sær heim, tá ið hann í 1965 kom at starvast á nýstovnaða Fróðskaparsetrinum. Síðan er savnið rættiliga nógv vaksið við uppskrivaðum orðum úr talaðum máli, orðtiknum bókum og ritum. Teldudeildin hevur evnað til annað telduforrit til sjálvt orðasavnið, og byrjað er at leggja tað inn á teldu.

Endamálið við at leggja fram sýnishefti til nýggju føroysku orðabókina er at fáa at vita, hvat fólk halda um tað, sum gjørt er, og fyri at fáa ráð og atfinningar, sigur ritstjórnin m.a. í formálinum.

Í sýnisheftinum eru orðagreinirnar A — at og A — at í formálinum verður grítt frá, hvussu orðabókin verður skipað, og hvussu telduforritið arbeiðir.

Í ritstjórnini fyri orðabókina eru Jóhan Hendrik W. Poulsen, Anfinnur Johansen, Jógvan í Lon Jacobsen og Marjun Simonsen. Ritstjórnarforritið hava Petur Zachariasen, Heini Justinussen og Martin Zachariasen gjørt. Bárður Jákupsson tekna og prentumsitingina hevur Hestprent.

Sýnisheftið, sum kemur út 25 ára dagin hjá Fróðskaparsetrinum sunnudagin 20. mai, er 48 síður og verður at fáa í bókabúðunum.

Hósdagin 17. mai kl. 14.30

Upphav og umhvørvi

Martin V. Heinesen, jarðfrøðingur

Einaferð vóru Føroyar partur av einum basaltháslætta, ið fevndi um Norðuramerika, Grønland, Europa og Asia. Tíðliga í tertiðtíðni fyri o.u. 60 mió. árum síðani tók hetta stóra meginlandið at stokka sundur, og sum frá leið gjørdist støðugt breiðari dýpi millum heimspartarnar. Hetta hevur alt havt sína ávirkan á hav, streym og umhvørvi kring Føroyar. Kanningar av m.a. plantuleivdum millum basaltfláir í Suðuroy visa, at veðurlagið tá var heitt og slavið. Sigulmagnað steinslg í basaltfláunum siga okkum, at Føroyar upprunaliga lógu væl syðri enn nú.

Hósdagin 17. mai kl. 15.30

Veður og vindur

Hans Pauli Joensen, adjunktur

Í fyrilestrinum verður dentur lagdur á langtíðar mátingar av veðurlagnum í Føroyum. Dansk Meteorologisk Institut hevur í meira enn 100 ár gjørt veðurmátingar her á landi. Nakrar av teimum veða vistar, onkrar aftur til 1875, og samandrættir verða gjørdar. Náttúruvísindadeildin á Fróðskaparsetrinum hevur í nøkur ár saman við Orkudáðnum gjørt veðurmátingar tiggjunda hvønn minutt. Frá hesum mátingum verða m.a. vist úrslit frá jólaodni 1988.

Ja!

Eg gerist haldari av Tíðindablaðnum Sosialinum og fái blaðið 5 ferðir um vikuna.

Haldaragjaldið fyri ársfjórðingin er kr. 170,-. Haldarar uttanlands gjalda kr. 205,-/ársfj. Goldið verður ongantið fyri fleiri bløð enn tey, ið eru eftir at koma í einum ársfjórðingi.

Navn: _____

Bústaður: _____

Kannað posthusinum _____

Ókeypis
SOSIALURIN
nógv
prógvaldið

Socialurin

Box 76
110 Torshavn